

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ НЕРІДНОЇ МОВИ

Щодо питання про роль картини світу у вивченні іноземної мови

Гайдей К.І.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

e-mail: allariana.k@gmail.com

Поняття «картина світу» набуло поширення в різних галузях гуманітарних наук. Вчені-лінгвісти, що зверталися до даного поняття, визначали його по-різному. Б. А. Серебренніков під картиною світу в сучасній лінгвістиці розуміє «цілісний, глобальний образ світу, який є результатом всієї духовної активності людини, всіх його контактів зі світом, предметно-практичної діяльності, споглядання, умогляду світу» [4:19]. Картина світу не є дзеркальним відображенням світу, а виявляє його деяку інтерпретацію [4:29].

За визначенням Н. Ю. Шведової «Мовна картина світу – це вироблене багатовіковим досвідом народу і здійснюване засобами мовних номінацій зображення всього існуючого як цілісного і багаточастинного в своїй будові світу й осмислюється мовою у зв'язках своїх частин, представляючи, по-перше, людину, її матеріальну і духовну життєдіяльність і, по-друге, все те, що її оточує: простір і час, живу і неживу природу, область створених людиною міфів і соціум» [5:15].

Картина світу в описі Н. Ю. Шведової антропоцентрична. Людина – вершина мовного полотна, що ділиться на дві основні гілки: «сама людина, її життєдіяльність і її плоди» і «її оточення, сфера його існування». Ці гілки діляться на безліч ділянок і фрагментів, між якими існують певні зв'язки і відносини. На словесне полотно накладається мережу мовних смислів, які надають йому неодномірність.

3. Д. Попова та І. А. Стернин пропонують під картиною світу в найзагальнішому вигляді розуміти «впорядковану сукупність знань про дійсність, що сформувалася в громадській (а також груповій, індивідуальній) свідомості» [3:51].

Картина світу являє собою створюваний людиною суб'єктивний образ об'єктивної дійсності. Однак картина світу є глобальним образом світу, хоч і несе в собі риси специфічно людського способу світосприйняття.

Термін «мовна картина світу» – це не більше ніж метафора, бо в реальності специфічні особливості національної мови, в яких зафіксовано унікальний суспільно-історичний досвід певної національної спільноти людей, створюють для носіїв цієї мови не якусь іншу, неповторну картину світу, відмінну від об'єктивно існуючої, а лише специфічне забарвлення цього світу, обумовлене національною значимістю предметів, явищ, процесів, виборчим ставленням до них, яке породжується специфікою діяльності, способу життя і національної культури даного народу [2:52].

Картина світу може бути отримана в результаті прямого пізнання свідомістю навколишньої дійсності. Пізнання в такому випадку відбувається через органи почуттів, за допомогою абстрактного мислення, яким володіє людина. Така картина світу формується як результат безпосереднього сприйняття світу і його осмислення. Цю картину світу прийнято називати безпосередньою.

Безпосередній картині світу протистоїть опосередкована. Ця картина світу являє собою результат фіксації концептосфери вторинними знаковими системами, які матеріалізують існуючу в свідомості безпосередню картину світу. Такою є і мовна картина світу. Мовна картина світу може впливати на спосіб членування дійсності і, отже, на картину світу.

Під мовною картиною світу сучасні дослідники розуміють «сукупність зафіксованих в одиницях мови уявлень народу про дійсність на певному етапі розвитку народу, уявлення про дійсність, відбите в значеннях мовних знаків –

мовне членування світу, мовне впорядкування предметів і явищ, закладена в системних значеннях інформація про світ »[3:54]. Мовна картина світу передую концептуальній і формує її, тому що людина здатна розуміти світ і саму себе завдяки мові. Саме в мові закріплюється суспільно-історичний досвід – як загальнолюдський, так і національний.

П. Я. Гальперін підкреслював, що при вивченні іноземної мови необхідно чітко розрізняти лінгвістичну (мовну) свідомість і когнітивну свідомість. Остання є продуктом пізнання речей, об'єктів, яким може бути, зокрема, і сама мова. На відміну від когнітивного, мовна свідомість склалася як засіб організації спільної діяльності, шляхом такого повідомлення про речі, що створює певне уявлення про них і тим налаштовує слухачів діяти в бажаному напрямку. Переваги будь-якої мови (а, отже, і мовної свідомості) перевіряються ефективністю мовного повідомлення, мірою збігу поведінки адресата з тим, що говорить очікує від свого повідомлення. Тому мовна свідомість прагне не до повноти відображення дійсності, а до прицільного набору таких засобів сполучення, які в певних, суспільно встановлених умовах, надають певну характеристику об'єктам і тим забезпечують бажане їх розуміння і відповідну поведінку. Саме тому в кожному випадку свого застосування мовна свідомість – по відношенню до позамовної дійсності – є системою закритою, нормативною, обов'язковою і однозначною [1:97].

Для навчання іноземної мови диференціація когнітивного і мовного свідомості має основоположне значення. Мовна свідомість кожної лексичної і граматичної категорії – це сукупність значень всіх її форм, представлених в природних мовах обмеженим набором в чіткому віднесення до умов їх застосування. Розрізнення мовної свідомості іноземної та рідної мови від змісту задуму, представленого в когнітивному свідомості, повністю змінює підхід до розуміння процесу формування мовленнєвих умінь і служить основою нових навчальних технологій. Це розрізнення вимагає знайти об'єктивне підґрунтя для впізнання всіх форм даної мовної категорії в їх відмінності один від одного і від

форм тієї ж категорії рідної мови. Коли таку підставу знайдено, мова відкривається як чітка система. При навчанні різним видам мовної діяльності іноземною мовою початковим етапом стає переусвідомлення задуму з точки зору людей, які говорять мовою, що вивчається. Той, хто вивчає іноземну мову повинен отримати чіткі критерії вибору тих форм, які відповідають змісту і обставинам мовного задуму. Мовна свідомість вивчається систематично та диференціюється від мовної свідомості рідної мови, і формальні структури, що вивчаються прямо асоціюються вже не з елементами задуму, а з елементами мовної свідомості. Для виразного виділення мовної свідомості потрібна картина всієї сукупності значень кожної мовної категорії, в якій чітко виступають характерні особливості лінгвістичних значень: їх нормативна обмеженість, вибірковість і обов'язковість такого вибору.

Зрозуміти етнокультурний і соціальний контекст, в якому функціонує іноземна мова, а не просто завчити граматичні правила і слова – така задача кожного, хто бажає ефективно вивчати іноземну мову. Кожна мова відображає певний спосіб бачення навколишнього світу. Це особливе сприйняття і розуміння світу полягає як в семантиці мовних одиниць, так і в оформленні морфологічних і синтаксичних структур, граматичних категорій, словотворчих моделей.

Поділяючи ту чи іншу картину світу з носіями певної мови, людина приймає і певний погляд на світ. Усяка мова містить в собі унікальні концепти, часто складні для розуміння в процесі вивчення іноземної мови і особливо важливо навчити реконструювати цілісну систему уявлень кожного іноземної мови в тій його частині, яка є специфічною для даної мови.

Література:

1. Гальперин, П.Я. Языковое сознание и некоторые вопросы взаимоотношения языка и мышления [Текст] / П.Я. Гальперин // Вопросы философии. – 1977. – № 4. – С. 95–101.
2. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. / В. А. Маслова — М.: Издательский центр «Академия», 2004. — 259 с.
3. Попова З. Д. Когнитивная лингвистика / З. Д. Попова, И. А. Стернин. — М.: АСТ: ВостокЗапад, 2007. 314, [6].с. — (Лингвистика и межкультурная коммуникация. Золотая серия).

4. Роль человеческого фактора в языке: Язык и картина мира / Б. А. Серебренников, Е. С. Кубрякова, В. И. Постовалова и др [отв. ред. Б. А. Серебренников]. — М.: Наука, 1988. 216 с.
5. Шведова Н. Ю. Теоретические результаты, полученные в работе над «Русским семантическим словарем» / Н. Ю. Шведова // Вопросы языкознания. — 1999. — №1. — С.3-16.

**Імідж викладача в області міжкультурної взаємодії
з іноземними студентами**

Баличева Л. В.

Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця

м. Харків. Україна

e-mail: Larysa.Balycheva@m.hneu.edu.ua

Сьогодні одним з найбільш актуальних напрямів модернізації системи освіти України є інтеграція в європейський простір. Від конструктивного вирішення цієї проблеми залежить кінцевий результат у здійсненні розпочатих інноваційних перетворень у галузі професійного навчання освітян нашої країни. У зв'язку з цим значно зростають вимоги до особистості педагога та його іміджу. Давньокитайський мислитель Конфуцій у книзі «Бесіди й судження» підкреслював: «якщо не можеш удосконалювати себе, то як же зможеш удосконалювати інших людей?», тобто підкреслюючи високе значення ролі вчителя (педагога) необхідно, щоб навчання та виховання ґрунтувалося на діалозі викладача та студента, на наслідуванні зразків.

Первісно поняття «імідж» у межах вітчизняного менталітету суспільної свідомості переважно розумілось у значенні його зовнішнього вияву – одягу, зовнішності, манери говорити.

Незважаючи на те, що поняття «імідж» має глибоке коріння, в країнах пострадянського простору, до яких належить і Україна, термін іміджологія з'явився порівняно недавно (це наука та мистецтво подобатися людям). Він був введений в науковий обіг лише на початку 90-х років ХХ ст.

Спираючись на низку досліджень, запропонуємо такі складники іміджу викладача, що працює з іноземними студентами: габі тарний (лат. habitus – зовнішність) (візуальній) імідж (макіяж, зачіска, одяг, аксесуари, парфуми),